

НАУКОВО-МЕТОДИЧНА РОБОТА ЯК ПІДҐРУНТЯ РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВИКЛАДАЧА КОЛЕДЖУ

У статті досліджено проблему розвитку професійної компетентності викладача коледжу в аспекті його діяльності в науково-методичній роботі. Представлено суть науково-методичної роботи в коледжі, визначено основні завдання, які постають перед науково-методичними підрозділами коледжу; визначено роль циклових комісій у організації науково-методичної роботи коледжу. Доведено, що науково-методична робота в коледжі позитивно впливає на підвищення фахової кваліфікації, розвиток педагогічної компетентності та професійної майстерності викладачів, а також забезпечує організацію координації процесу розробки навчальної документації.

Ключові слова: професійна компетентність, науково-методична робота, циклова комісія, викладач, коледж, розвиток.

Проблема розвитку професійної компетентності викладача коледжу зумовлена постійними перетвореннями, що відбуваються в галузі професійної освіти. Зважаючи на те, що коледжі мають забезпечувати підготовку фахівців з вищою освітою за рівнем “молодший спеціаліст”, а також на те, що до коледжів приймають на навчання не лише абітурієнтів із повною середньою освітою, а й тих, що закінчили лише 9 класів, рівень компетентності викладачів має бути досить високим. Викладач коледжу має бути готовим до взаємодії із колегами, що зумовлено, по-перше, підготовкою студентів у межах загальношкільної середньої освіти, а також професійною підготовкою. Отже, для підрозділів, що координують науково-методичну роботу в коледжі, стає викликом спрямування викладачів на постійне самовдосконалення, якість якого позначається на професійній компетентності.

Метою статті є представлення суті науково-методичної роботи в коледжі, визначення основних завдань, які постають перед науково-методичними підрозділами коледжу.

У наукових працях науково-методичну роботу педагогічних кадрів визначають як систему фахового зростання, спрямовану на постійне розширення педагогами теоретичних знань та практичних навичок і вмінь з метою підвищення рівня професійної майстерності (І. Жерносек) [6]; цілісну систему взаємопов'язаних дій і заходів, що базуються на досягненнях педагогічної науки, надбаннях педагогічної практики та кращого досвіду (С. Бухальська) [1]. Науковці зауважують на позитивності науково-методичної роботи для підвищення фахової кваліфікації, розвитку педагогічної компетентності та професійної майстерності викладачів, а також для організації координації процесу розробки навчальної документації (В. Люльчик, Т. Семакова, О. Сліщенко) [7; 8].

Науково-методична робота передбачає сукупність дій і заходів, спрямованих на розвиток творчого потенціалу педагогічних колективів, досягнення позитивних результатів навчально-виховного процесу [6, с. 8]. В аспекті зазначеного В. Люльчик наголошує на необхідності врахування особистих інтересів викладачів коледжу, пов'язаних із їх професійним розвитком: стимуляцію та сприяння навчання викладачів в аспірантурі; здобуття викладачами, що прийшли із виробництва, педагогічної освіти; забезпечення якісного й систематичного підвищення кваліфікації, стажування; залучення провідних викладачів до участі в роботі Науково-методичних комісій відомчих Міністерств та Міністерства освіти і науки України [7]. У дослідженні С. Бухальської порушено проблему, пов'язану з неможливістю створення в системі професійних коледжів циклових комісій з педагогіки, психології, методики навчання, функцію яких бере на себе методична робота закладів такого типу [1].

Високо оцінюючи роль науково-методичної роботи в коледжі для розвитку професійної компетентності викладачів, зауважуємо на основних принципах її організації:

- адресність, що виявляється в урахуванні мотивації викладача, його спрямованості на конкретний аспект професійної діяльності;
- варіативність і гнучкість, які сприяють підвищенню комфортності в організації процесу професійного самовдосконалення;
- урахування потенційних і реальних ресурсів конкретного викладача, що на певний момент його життя є актуальними для підвищення кваліфікації, якісного перетворення.

Вважаємо, що забезпечення зазначених принципів дає змогу досягти результатів якісної зміни професійної компетентності викладача коледжу, що виявляється у:

- відповідності компетентності викладача здійснювати професійну діяльність у мінливих умовах організації освітнього процесу (оновлення програм, корегування часових ресурсів, інформатизація освітнього процесу, відповідність сучасним запитам працедавців);
- обізнаності викладача коледжу в сучасних тенденціях освіти (українських і зарубіжних), підвищенні мотивації до застосування інновацій та інноваційній грамотності;
- умінні працювати в команді, що сприяє створенню інтегрованих програм навчання для майбутніх фахівців.

На думку Т. Семакової та О. Сліщенко, науково-методична робота викладача коледжу має двоїстий характер, оскільки передбачає підвищення професійної кваліфікації та науково-методичного рівня педагогічних кадрів, а також забезпечує навчально-виховний процес науково обґрунтованими засобами навчання (програмами, планами, посібниками, комп'ютерними програмами, засобами наочності тощо) [8]. Т. Деменнікова узагальнює структуру науково-методичної роботи коледжу, яка складається з діяльності науко-

во-методичної ради коледжу, роботи предметних (циклових) комісій, творчих груп викладачів і дослідницької роботи студентів [2].

Аналіз інтернет-сайтів машинобудівних коледжів (Кіровоградського, Харківського, Сумського, Маріупольського) дав можливість виявити, що методична робота в зазначених закладах освіти спрямована на забезпечення трьох напрямів діяльності: методичної організації навчального процесу коледжу, розвитку педагогічної майстерності викладачів та координації творчої роботи зі студентами.

Узагальнюючи представлені розуміння суті науково-методичної роботи коледжу, вважаємо важливим наголосити саме на її науково-практичному спрямуванні, оскільки викладач коледжу має бути готовим до викладання дисциплін у контексті підготовки студентів у коледжі. Зазначене завдання виокремлює, на думку Т. Семакової та О. Сліщенко, проблему спрямування викладачів не лише на оволодіння уже існуючими в науці знаннями й привласнення чужого досвіду викладання, а й на самостійне знаходження нового знання [8, с. 125], яке допомагатиме диференціювати матеріал дисципліни, створювати інтегровані курси тощо. Отже, йдеться про перетворення викладача зі споживчого типу в творчого розробника, автора інноваційних методик і засобів навчання.

В аспекті зазначеного стає зрозумілим виокремлення науково-методичної роботи коледжу в якості засобу розвитку професійної компетентності викладача. На думку Т. Деменнікової, головним завданням науково-методичної роботи є підвищення рівня науково-методичної культури викладачів коледжу, надання їм допомоги в організації дослідницької та інноваційно-освітньої діяльності [2]. При цьому актуалізуються форми організації науково-методичної роботи, що сприяють розвитку професійної компетентності викладачів. Серед них виокремлюємо методичний супровід професійного зростання викладача, який дає змогу здійснювати допомогу педагога-майстра молодому викладачеві, орієнтувати викладача-майстра на поширення власного досвіду серед педагогічної спільноти.

Стрижневу роль у реалізації науково-методичних завдань виконують циклові комісії, які є основною ланкою в розробці та запровадженні прогресивних форм і методів навчання й виховання. Першочергове завдання циклових комісій полягає в рішучому повороті від масового навчання до посилення індивідуального підходу, розвитку творчих здібностей майбутніх спеціалістів, їх самостійної праці, використання активних форм і методів навчання, семінарських і практичних занять, дискусій, моделювання практичних ситуацій тощо.

Згідно з Положенням про циклову комісію Харківського машинобудівного коледжу, яке можемо розглядати як типово для всіх коледжів означеної галузі, основними завданнями зазначеного підрозділу визначено:

– координацію розробки навчальної документації (навчальні плани, програми, навчально-методичні комплекси дисциплін, екзаменаційна документація тощо);

- планування, методичний супровід та обговорення (аналіз) відкритих занять, педагогічних рефератів;
- планування, обговорення та затвердження навчально-методичних розробок викладачів;
- планування й затвердження підвищення (підтвердження) кваліфікації викладачів;
- активна участь у розробці складових Державних стандартів вищої освіти;
- участь у проведенні зрізів якості знань студентів;
- координація діяльності з відповідними кафедрами ВНЗ III–IV ступенів акредитації;
- вивчення, узагальнення та поширення передового досвіду кращих викладачів;
- розвиток матеріально-технічної бази кабінетів і лабораторій;
- участь у організації тематичних заходів зі студентами (олімпіади, виставки творчих робіт, профорієнтаційні заходи).

Засідання циклових комісій коледжу можуть проводитись як у штатному, так і в розширеному складі. Штатні засідання проводять тоді, коли треба затвердити поточні плани науково-методичної діяльності коледжу, проаналізувати зрізи знань студентів тощо. Загалом, циклові комісії мають працювати в розширеному складі: за участю адміністрації закладу, запрошених до обговорення різного роду навчально-методичних матеріалів рецензентів, представників інших предметно-циклових комісій (якщо цього потребує створення спільного навчально-методичного продукту, наприклад, інтегрованого заняття або інтегрованого курсу дисциплін). Розширені збори циклових комісій певним чином можуть бути представлені як психолого-педагогічні консиліуми, педагогічні клуби, творчі мобільні групи викладачів, які створюють на обмежений часовий період для вирішення конкретних педагогічних завдань (наприклад, для підготовки до педагогічної ради, науково-педагогічної конференції, науково-методичного семінару тощо), творчі лабораторії тощо. У таких своїх міркуваннях спираємося на досвід Н. Дудніченко, який слушно зауважує, що активні форми методичної роботи (педагогічні фестивалі, читання, аукціони, референдуми, диспути, телемости) сприяють розвитку творчого стилю педагога [5, с. 12]. Такої ж думки щодо значення колективних форм організації науково-методичної роботи в коледжі для творчості викладача дотримується В. Дороних. Зокрема, науковець пояснює, що, наприклад, у підготовці виступу на конференції викладач має інформувати зібрання про свої педагогічні досягнення, обмінятися педагогічними знахідками, а це стає можливим лише за умови попередньої наукової роботи [4].

У процесі науково-методичної роботи коледжу мають здійснювати допомогу викладачеві в його видавничій діяльності, оскільки навчальні дисципліни, особливо спеціалізовані або інтегровані, потребують створення особливих навчально-методичних матеріалів, які є корисними для студен-

тів. Варто зазначити, що підготовка навчального продукту до видання є складним і тривалим процесом, що потребує від педагога детального опрацювання матеріалу, узгодження його з програмою підготовки фахівця, галузевими стандартами, представлення до рецензії й роботи над зауваженнями рецензентів, обговорення на циклових комісіях, візування та гримування тощо. Зважаючи на весь обсяг зазначеного роду діяльності, вважаємо, що робота над публікацією суттєво впливає на розвиток професійної компетентності викладача коледжу.

В аспекті забезпечення систематичності в навчанні науково-методична робота в коледжах має виконувати функцію координатора системних зв'язків навчальних дисциплін. Зазначені завдання чітко виконують через створення структурно-логічних схем спеціальностей (СЛСС), у яких визначають внутрішні взаємозв'язки навчальних дисциплін у загальному змісті підготовки молодшого спеціаліста відповідного профілю.

Структурно-логічна схема спеціальностей дає змогу здійснювати:

- координацію фахівців різних галузей знань у процесі визначення послідовності вивчення навчальних дисциплін;
- формування логічної послідовності навчальних дисциплін та їх структури в навчальному плані спеціальності;
- чітке формулювання змісту навчальних дисциплін і вимог до знань, умінь та навичок за результатами їх вивчення.

Організація навчального процесу відповідно до СЛСС позначається на рівні методичної компетенції викладачів, оскільки спрямовує їх до особистісно-професійної комунікації (обговорення компетенцій, пов'язаних між собою дисциплін) й високого ступеня організованості в плануванні навчальної дисципліни.

Одним із важливих завдань науково-методичної роботи коледжу вважаємо надання допомоги молодим викладачам у адаптації та набутті педагогічного досвіду. Зауважуємо, що зазначене завдання найбільш успішно може бути реалізованим через організацію Школи молодого викладача, зокрема представленої в досвіді Чернівецького транспортного коледжу [3]. Труднощі, з якими стикається молодий фахівець-педагог на початку своєї професійної діяльності, є такими: встановлення відносин співробітництва та взаємодії між ним і більш досвідченими колегами; підготовка до процесу підвищення кваліфікації; вироблення особистого стилю в реалізації шляхів і засобів дотримання сучасних вимог навчання; формування та розвиток теоретично-практичних знань із новітніх досягнень і проблем педагогіки, психології, методик навчання та виховання студентів з урахуванням інноваційних підходів; упровадження в роботу сучасних освітніх підходів і передових педагогічних технологій; реалізація принципів системності набуття практики та досвіду у викладанні, проведенні семінарських, практичних і лабораторних занять.

Висновки. Отже, формами організації науково-методичної роботи, що сприяють розвитку професійної компетентності викладача, визначено

методичний супровід його професійного зростання й поширення власного досвіду серед педагогічної спільноти.

Професійна компетентність викладача коледжу як його методична діяльність виявляється в здатності здійснювати конкретні види роботи: планування викладання навчальної дисципліни; створення, затвердження та впровадження в навчальний процес методичних розробок; підготовка та захист педагогічних рефератів; підготовка та процес проходження підвищення кваліфікації; проведення відкритих занять та їх самоаналіз, а також рефлексія щодо аналізу колег у процесі обговорення; підготовка навчально-методичної літератури до видання; впровадження в навчально-виховний процес інноваційних технологій; участь у презентаційних фахово-педагогічних заходах: конференціях, виставках, семінарах тощо; активність у процесах реформування професійної освіти, зокрема в обговоренні змін системи стандартів і нормативної бази.

Список використаної літератури

1. Бухальська С. Є. Розвиток педагогічної компетентності викладачів у системі методичної роботи медичного коледжу : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / С. Є. Бухальська. – Київ : Київський ун-т ім. Б. Грінченка, 2013. – 20 с.
2. Деменнікова Т. Напрями та зміст науково-методичної діяльності Бериславського педагогічного коледжу / Т. Деменнікова // Рідна школа. – 2011. – № 11. – С. 56–59.
3. Державний вищий навчальний заклад “Чернівецький транспортний коледж”: Методична робота [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ctk.at.ua/index/navchalno_metodichna_robota/0-19.
4. Дородних В. В. Світовий досвід організації методичної роботи в коледжі в контексті забезпечення якості освітніх послуг / В. В. Дородних // Вісник ЛНУ ім. Тараса Шевченка. – 2013. – № 23 (282). – Ч. II. – С. 62–73.
5. Дудніченко Н. В. Розвиток творчого стилю діяльності педагога засобами методичної роботи школи : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Н. В. Дудніченко ; Криворізький дер. пед. ун-т. – Кривий Ріг, 2003. – 20 с.
6. Жерносек І. П. Науково-методична робота в навчальному закладі системи загальної середньої освіти : монографія / І. П. Жерносек. – Київ, 2000. – 124 с.
7. Люльчик В. О. Пріоритетні напрями формування професійної компетентності викладача коледжу / В. О. Люльчик // Нова педагогічна думка. – Рівне, 2012. – № 1. – С. 276–279.
8. Семакова Т. О. Науково-дослідницька робота як шлях формування професійної компетентності викладача / Т. О. Семакова, О. П. Сліщенко // Інформаційні технології в освіті, науці та виробництві. – 2012. – Вип. 1 (1). – С. 124–127.

Стаття надійшла до редакції 14.09.2016.

Мищенко С. Г. Научно-методическая работа как основа развития профессиональной компетентности преподавателя колледжа

В статье исследуется проблема развития профессиональной компетентности преподавателя колледжа в аспекте его деятельности в научно-методической работе. Представлена суть научно-методической работы в колледже, определены основные задачи, стоящие перед научно-методическими подразделениями колледжа, определена роль цикловых комиссий в организации научно-методической работы колледжа. Доказано, что научно-методическая работа в колледже положительно влияет на повышение профессиональной квалификации, развитие педагогической компетентности и

профессионального мастерства преподавателей, а также обеспечивает организацию координации процесса разработки учебной документации.

Ключевые слова: профессиональная компетентность, научно-методическая работа, цикловая комиссия, преподаватель, колледж, развитие.

Mishchenko S. Scientific and Methodical Work as the Basis of College Teacher Professional Competence

In the article the problem of professional competence of the teacher college in terms of its activities in the scientific and technical work. Presented core scientific and technical work in college, the main task facing the scientific and methodological divisions of college; the role of cyclic commissions in scientific and technical work of the college. Proved that scientific and methodical work in college a positive impact on improving professional skills, development of pedagogical competence and professional skills of teachers and organizes coordination of preparing the documentation.

Determined that the professional competence of the teacher college as his methodical activity is the ability to perform specific types of work: planning of teaching; creation, approval and implementation in the educational process of teaching materials; training and protection of educational papers; preparation and the process of passing training; of open classes and their introspection and reflection to analyze colleagues in the discussion; preparation of educational materials for publication; introduction in educational process of innovative technologies; participated in the presentation professionally and educational events, conferences, exhibitions, seminars, etc; activity in the reform of vocational education, particularly in discussing changes in the system of standards and regulations.

Key words: professional competence, scientific and methodical work, cyclic commission, teacher, college, development.